

Domaniale Mijn archief

nieuws

periodiek ii

ARCHIEF

Regionaal Historisch Centrum Limburg

In deze nieuwsbrief...

Inventarisatie van het archief - De stand van zaken

Gereedschap en apparatuur in de mijn – Brochures en stukken over de aanschaf van materieel

‘Ontvelde pinken, traumatische amputaties, stoflongen en doden’ – Ongevallendossiers in het Domaniale Mijn archief

Inventarisatie van het archief - de stand van zaken

Orde op zaken
Het Domaniale Mijn archief inventariseren is een grote klus. Het blijkt nu dat eerdere beschrijvingen van het archief niet helemaal corresponderen met de daadwerkelijke inhoud van het archief - de bestaande beschrijvingen dekken niet de lading.

Grondige opschoning, herindeling van de archiefstukken en degelijke beschrijvingen zijn daarom noodzakelijk. Dossiers die verspreid liggen, maar wel bij elkaar horen moeten bijvoorbeeld weer bij elkaar gestoken worden om de juiste context van dossiers in het archief te herstellen. Projectmedewerkers en archivarissen Gerard Venner en Jan Hanssen werken daar nu hard aan.

Taakverdeling
Gerard Venner houdt zich bezig met het oudste gedeelte van het archief; de periode van 1798 tot en met 1920. Jan Hanssen bekommert zich vooral over het materiaal vanaf 1920 tot en met de jaren ’80-’90 van de vorige eeuw.

Het oudste gedeelte van het archief bestaat uit directiearchieven, bronnen over de aanschaf van materieel, het gebruik van ‘mijnpaarden’ vóór de aanschaf van materieel en de spoorweglijn tussen Simpelveld en Kerkrade. Het jongere gedeelte van het archief bevat vooral veel ongevallendossiers, personeelsadministratie en financiële stukken.

Complete bron voor onderzoek
Samen vormen de uiteenlopende archiefstukken een zeer complete bron voor onderzoek naar de bedrijfsgeschiedenis van de Domaniale Mijn op directieniveau, én voor onderzoek naar de mijnwerkersgeschiedenis van de Domaniale Mijn in Kerkrade e.o.

Opvallend is dat de Domaniale, net als andere mijnen in Zuid-Limburg, een echte ‘familiemijn’ lijkt te zijn. Er komen zeer veel Kerkradenaren in de personeelsdossiers voor die van generatie op generatie ook langere tijd voor de mijn werkten. Buitenlandse werknemers waren er in verhouding weinig. De buitenlandse mijnwerkers die er waren werkten vaak maar voor korte tijd in de Domaniale Mijn. De buitenlandse connecties lijken vooral te bestaan op bestuurs- en directieniveau (Duitse en Nederlandse directie).

Na de inventarisatie van het archief zal onderzoek in het Domaniale Mijn archief optimaal mogelijk zijn. Ook onderzoek in combinatie met andere mijnarchieven bij het RHCL zal tot de mogelijkheden behoren. Zo zijn in het archief “07.I15 - Staatstoezicht op de Mijnen: vestiging Heerlen, 1873-1985” enkele kaarten van de Domaniale Mijn online beschikbaar op archieven.nl.



Overzichtskaart van de Domaniale Mijnen Kerkrade. RHCL archief 07.I15 – Staatstoezicht op de Mijnen: vestiging Heerlen, 1873-1985, inventarisnummer 4.

Gereedschap en apparatuur in de mijn – Brochures en stukken over de aanschaf en gebruik van materieel

Gerard Venner heeft zeer veel brochures en stukken over apparatuur die gebruikt werd in de mijn en op spoorlijnen aangetroffen in het Domaniale Mijn archief. Het archief bevat zelfs stukken over ál het materiaal dat ooit werd aangeschaft voor de Domaniale Mijn. Het gaat met name om tekeningen, foto's, handleidingen en brochures. Gerard ordent de stukken op alfabetische wijze. De bronnen over het materieel zijn zeer veelzijdig en gaan over uiteenlopende onderwerpen.

Met het materieel ging men zeer zuinig om. Zo werd er een lijst opgesteld met schadevergoedingen die het personeel moest betalen voor kwijtgeraakte of niet teruggegeven gereedschappen. Het toppunt van zuinigheid zijn toch wel de brochures die Gerard Venner in het archief tegenkwam over het 'stoppen van jutenzakken'.

Ook kwam Gerard veel stukken tegen over de aanschaf van spoorwegmaterieel en over de 'mijnpaarden' die voorheen werden ingezet in de mijn. Tussen 1926 en 1930 hield de Domaniale Mijn zo'n 160 paarden!



Adler-Sackstopfanlage der Firma M. Weil A.-G., Düsseldorf. (Teilansicht).



Kennisgeving.

De schadevergoeding voor ook geraakte of niet teruggegeven gereedschappen wordt in het jaar 1912 berekend als volgt:

Bengelraag	fl. 0.47	fl. 0,43	Pannenschop	fl. 0.60	fl. 0,59
Boorkuil	" 0.57	" 0,40	Patentkouweel		0,25
Bijtelboor	" 0.75	" 0,25	Schietkist	fl. 1.60	" 2,-
Controlepenningen	"	" 0,10	Schoop, groote		" 0,41
Drijfhamer	fl. 0.67½	" 0,25	" kleine	fl. 0.36	" 0,35
Gereedschapskist	fl. 2.-	" 2,-	Spitsboor	fl. 0.25	" 0,25
" = penning		" 0,05	Stamper	fl. 0.10	" 0,10
" = boekje		" 0,10	Spiraal-kolenboor	fl. 0.87	" 0,80
Kamerbijl	fl. 0.57	" 0,50	Schroefsleutel	fl. 0.35	" 0,15
Handkolenboor	fl. 1.50	" 1,20	Waterpas	fl. 0.60	" 0,50
Handhamer	fl. 0.40	" 0,40	Waterdichte jas	fl. 2.28	" 2,60
Handboormachine		" 10,-	" broek	fl. 1.26	" 1,20
dito-ratel		" 2,50	Lampenglas	fl. 0.03½	" 0,04
Kouweel	fl. 0.30	" 0,30	" = gaaskap	Montfung fl. 0.09 Ring fl. 0.03	0,03
Kangolot	fl. 0.16½	" 0,12	" = sluiting		
[illegible]enboor-omslag	[illegible]	1,20	Steel v.d. kouweel	fl. 0.13½	0,12
	fl. 0.15	" 0,05	" " drijfhamer	fl. 0.04½	0,04
[illegible]veel	[illegible]	0,40	" " " handhamer	" "	0,04
	[illegible]	0,03	" " " bijl	fl. 0.06	0,06
	Notch à 5 Mach fl. 2.25	" 0,25	" " " schop	15 m fl. 0.12 1 m " 0.09	0,12
	[illegible]agboedjes fl. 0.48	" 0,45	" " " pannenschop	fl. 0.27½	0,13

[illegible]evergoeding voor lampenreparaties wordt de kostende prijs van [illegible] in rekening gebracht.

Domaniale Steenkolenmijnen, 16 Januari 1912.

Ir. Rutgers.



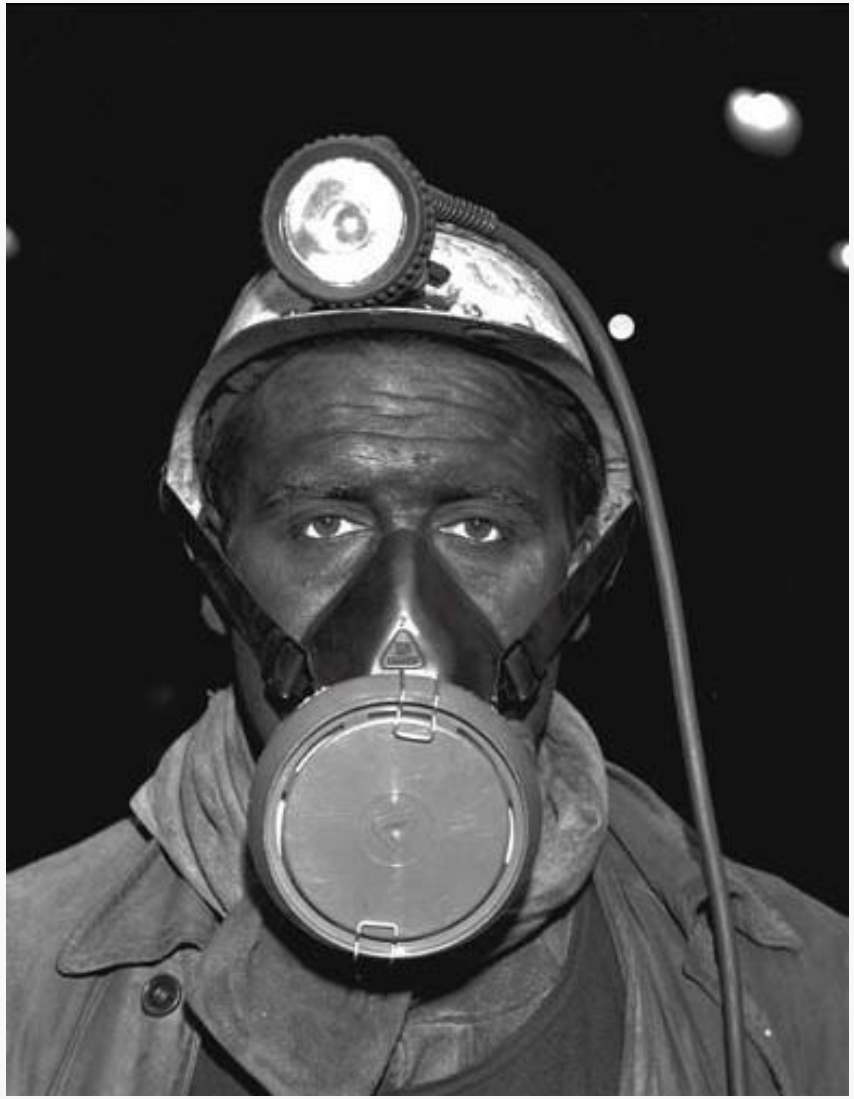
‘Ontvelde pinken, traumatische amputaties, stoflongen en doden’ – Ongevallendossiers in het Domaniale Mijn archief

In het Domaniale Mijn archief bevinden zich honderden ongevallendossiers. De dossiers zijn opgemaakt in de periode van 1910 tot 1965 en gaan over uiteenlopende ongevallen. Ze getuigen van de bekende stoflongen tot gewonden en zelfs doden als gevolg van ongelukken.

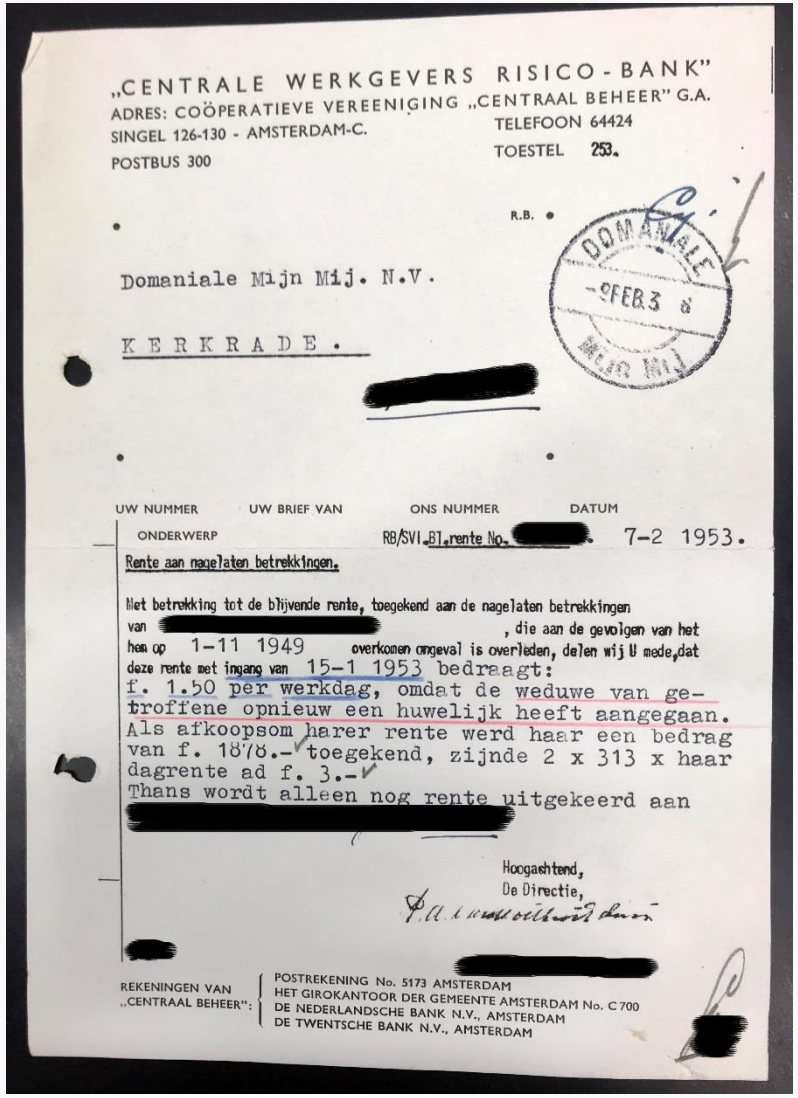
Een ontvelde pink, een mijnwerker die een arm kwijtraakt, traumatische amputaties door beknellingen en ongelukken met dynamiet zijn enkele voorbeelden die Jan Hanssen in de ongevallen dossiers tegen is gekomen.

Daarnaast kregen veel mijnwerkers destijds te maken kregen met ‘silicose’, ofwel stoflongen. De ziekte veroorzaakte bijvoorbeeld ontstekingen of lymfeknopen in de longen, welke vervolgens kortademigheid en hoestbuien veroorzaakten. Silicose kende vaak een dodelijke afloop. Er bestonden wel stofmaskers voor de mijnwerkers, maar voldoende bescherming gaven ze helaas niet.

In de ongevallendossiers zien we veel gevallen van silicose, waarbij mijnwerkers een vergoeding wordt toegekend omdat ze bijvoorbeeld gedeeltelijk of helemaal arbeidsongeschikt raakten door stoflongen. Jan Hanssen heeft in de alfabetische naamlijsten die hij bijhoudt als toegang op de ongevallendossiers steeds aangemerkt of een mijnwerker is overleden door een mijnongeval of dat een mijnwerker leed aan silicose. De dossiers in het archief – en eventuele medische dossiers in het bijzonder – worden geordend, beschreven en beschikbaar gesteld conform de archiefwet en geldende privacywetgeving.



RHCL, fotocollectie DSM, PR11222, Ondergrondse arbeider met stofmasker. Staatsmijn Wilhelmina, 1960.



„CENTRALE WERKGEVERS RISICO-BANK"
ADRES: COÖPERATIEVE VEREENIGING „CENTRAAL BEHEER" G.A.
SINGEL 126-130 - AMSTERDAM-C.
POSTBUS 300
TELEFOON 64424
TOESTEL 253.

R.B.

DOMANIALE
-9FEB53
MIJN MIJ.

Domaniale Mijn Mij. N.V.

K E R K R A D E .

[redacted]

UW NUMMER | UW BRIEF VAN | ONS NUMMER | DATUM
ONDERWERP | RB/SVI.Bl.rente No. [redacted] | 7-2 1953.

Rente aan nagelaten betrekkingen.

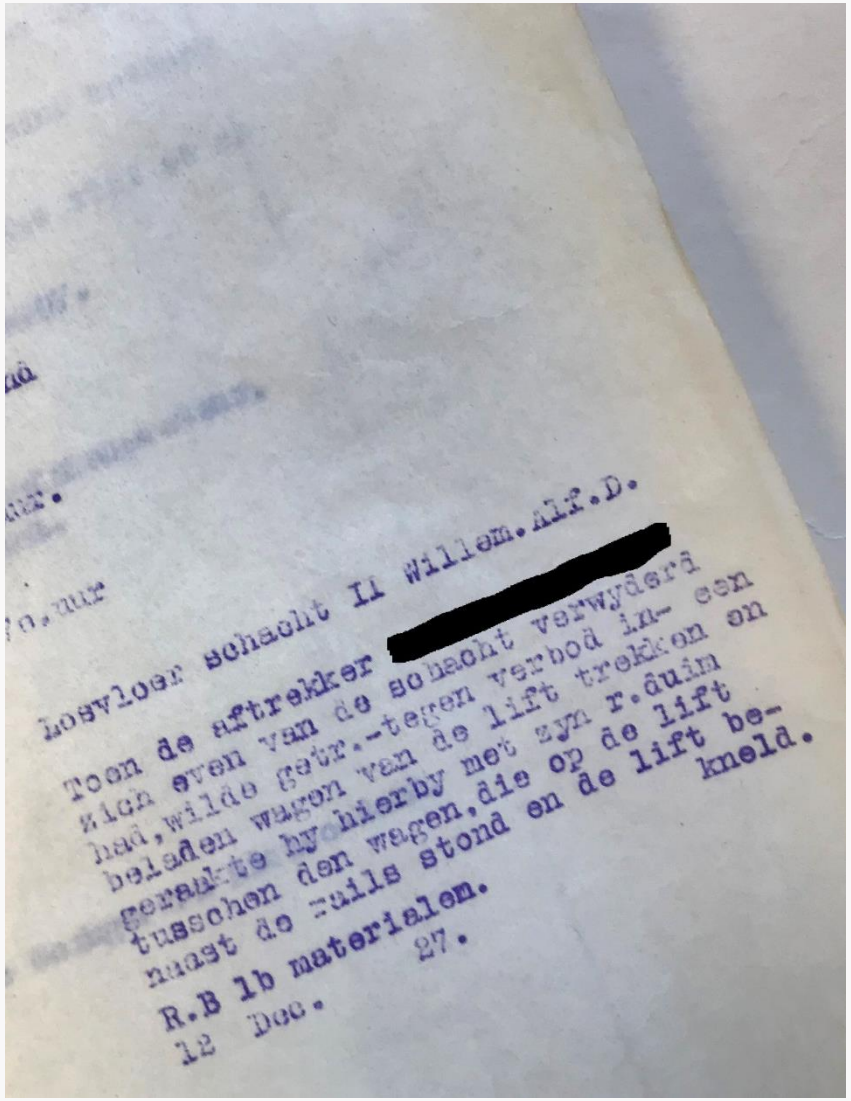
Met betrekking tot de blijvende rente, toegekend aan de nagelaten betrekkingen van [redacted], die aan de gevolgen van het hem op 1-11 1949 overkomen ongeval is overleden, delen wij U mede, dat deze rente met ingang van 15-1 1953 bedraagt: f. 1.50 per werkdag, omdat de weduwe van getroffene opnieuw een huwelijk heeft aangegaan. Als afkoopsom harer rente werd haar een bedrag van f. 1878.- toegekend, zijnde 2 x 313 x haar dagrente ad f. 3.-
Thans wordt alleen nog rente uitgekeerd aan [redacted]

Hoogachtend,
De Directie,

[redacted]

REKENINGEN VAN „CENTRAAL BEHEER": POSTREKENING No. 5173 AMSTERDAM
HET GIROKANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM No. C 700
DE NEDERLANDSCHE BANK N.V., AMSTERDAM
DE TWENTSCHE BANK N.V., AMSTERDAM

RHCL, 17.04 – Domaniale Mijn archief, 'Ongevallendossier over rente uitkering aan de weduwe van een omgekomen mijnwerker van de Domaniale', februari 1953.



Losvloer schacht II Willem.Alf.D.

Toen de aftrekker [redacted]
zich even van de schacht verwyderd
had, wilde gebr.-tegen verbod in- een
beladen wagen van de lift trekken en
gerakte hy hierby met zyn r.duim
tusschen den wagen, die op de lift be-
naast de ruils stond en de lift be-
kneld.
27.
R.B 1b materialen.
12 Dec.

RHCL, 17.04 – Domaniale Mijn archief, 'Details over een ongeval waarbij een mijnwerker met zijn duim bekneld raakte tussen de liftschachten', december 1927.

Colofon en bronvermelding

In het kader van het ontsluitingsproject van het Domaniale Mijn archief zal het RHCL ieder kwartaal een nieuwsperiodiek uitbrengen om de Stichting Behoud Mijnhistorie en geïnteresseerden in de geschiedenis van de Domaniale Mijn op de hoogte te houden.

Begeleidingscommissie project Domaniale Mijn archief

Voorzitter: Erwin Steegen *(RHC Limburg)*

Dr. Ben Gales *(Rijksuniversiteit Groningen)*

Dhr. Wiel Miseré *(voormalig medewerker Staatstoezicht op de Mijnen)*

Dr. Willibrord Rutten *(Sociaal Historisch Centrum voor Limburg)*

Afbeeldingen

- Voorpagina, RHCL, fotocollectie DSM, HI613-C, 'Schacht 2 van de Domaniale Mijn Kerkrade', 1957
- Pagina 3 – 07.I15 Staatstoezicht op de Mijnen: vestiging Heerlen, 1873-1895_inventarisnummer 4_afbeelding overzichtskaart Domaniale Mijn Kerkrade.
- Pagina 4 – RHCL, 1704 - Domaniale Mijn archief, Foto van stuk van Kennisgeving over 'De schadevergoeding voor zoek geraakte of niet teruggegeven gereedschappen', 1912.
- Pagina 4 – RHCL, 17.04 – Domaniale Mijn archief, Foto uit brochure 'Adler Sackstopf- und Flicknähmaschinen', 1923.
- Pagina 4 – RHCL, 17.04 – Domaniale Mijn archief, Beelduitsnede uit brochure 'Union Special Machine Coorperation of America', datum onbekend.
- Pagina 5 – RHCL, 17.04 – Domaniale Mijn archief, Foto van oude archiefdozen van de ongevallendossiers in het DM archief, 2018.
- Pagina 6 – RHCL, fotocollectie DSM, PR11222, Ondergrondse arbeider met stofmasker. Staatsmijn Wilhelmina, 1960.
- Pagina 6 - RHCL, 17.04 – Domaniale Mijn archief, 'Ongevallendossier over rente uitkering aan de weduwe van een omgekomen mijnwerker van de Domaniale', februari 1953.
- Pagina 6 - RHCL, 17.04 – Domaniale Mijn archief, 'Details over een ongeval waarbij een mijnwerker met zijn duim bekneld raakte tussen de liftschachten', december 1927.

Bronvermelding

- Beknopt interview met projectmedewerkers-archivarissen Gerard Venner & Jan Hanssen, door Simone Smeets – medewerker Communicatie RHCL, maart 2018.
- Projectplan RHCL, (2016), Ontsluiting Domaniale Mijn archief.
- Geilenkirchen, P., (2014), *De Domaniale Mijn in Beeld – Van Mijnnota tot liquidatie*. Kerkrade: limburger.nl/mijnboek.

Colofon

Voor vragen over de inhoud van het inventarisatieproject kunt u terecht bij het RHCL, contactpersoon Erwin Steegen (info@rhcl.nl).

Voor vragen of opmerkingen over deze nieuwsbrief kunt u terecht bij het RHCL, contactpersoon Simone Smeets (smeets@rhcl.nl).

Meer informatie over de Stichting Behoud Mijnhistorie kunt u terug vinden op de website van Huis voor de Kunsten Limburg.